

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять та самостійного вивчення
дисципліни

«ОЦІНКА БІЗНЕСУ ТА ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ»

(для студентів 3 і 5 курсів напряму підготовки 6.030509 – Облік і аудит
денної та заочної форм навчання)

ХАРКІВ
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні вказівки до проведення практичних занять та самостійного вивчення дисципліни «Оцінка бізнесу та об'єктів нерухомості» (для студентів 3 і 5 курсів напряму підготовки 6.030509 – Облік і аудит денної та заочної форм навчання) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : А. В. Зубенко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 32 с.

Укладач А. В. Зубенко

Рецензент проф., д-р екон. наук Т. В. Момот

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту,
протокол № 1 від 31.08.2015 р.

ВСТУП

Оцінка нерухомості – це процес зведений до певного типу операції, до певних учасників, до певної дати, а також пов'язаний з конкретним об'єктом нерухомості, що знаходиться в певному зовнішньому оточенні.

Оцінка нерухомості здійснюється з різною метою: при обліку наявних у власності фізичних і юридичних осіб об'єктів нерухомості та переоцінці основних фондів підприємств; обліку накопиченого зносу об'єкта нерухомості; реалізації інвестиційних проектів розвитку об'єктів нерухомості; банкрутстві й антикризовому управлінні; приватизації державних і муніципальних об'єктів нерухомості; укладанні договорів на здійснення різного роду операцій з нерухомістю між фізичними чи юридичними особами; страхуванні; оформленні застав; визначенні бази для оподаткування; ухваленні обґрунтованого рішення про ділове партнерство та інші.

Висновок кваліфікованого фахівця оцінювача щодо проведення оцінки об'єкта нерухомості та оформлення її звітом – висновок про вартість, але ж не встановлення її. Вартість встановлюється ринком.

Метою вивчення дисципліни є формування теоретичних знань та практичних навиків проведення оцінки різних видів активів підприємства та бізнесу в цілому, уміння планувати, організовувати та складати звіт про оцінку нерухомого майна або підприємства в цілому.

ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1 Оцінка бізнесу та об'єктів нерухомості

Змістовий модуль 1 Теоретичні та методичні основи оцінки бізнесу

Тема 1 Основні поняття і цілі оцінки вартості бізнесу

Заняття 1 (семінар)

Мета заняття:

1. Розглянути порядок проведення практичних занять, а також їх зміст; осмислити сутність понять, що використовуються в процесі вивчення дисципліни.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Поняття оцінки бізнесу. Понятійний апарат оцінки бізнесу, об'єкти, суб'єкти, предмет оціночної діяльності.

2.2 Цілі оцінки бізнесу.

2.3 Чинники, що впливають на величину оціночної вартості бізнесу.

2.4 Принципи оцінки бізнесу, їх зміст та застосування в практичній діяльності оцінювача.

Тема 2 Еволюція парадигми вартості та стратегічних показників ефективності

Заняття 2 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити еволюцію поняття вартість та концепції вартісно-орієнтованого управління підприємствами, з'ясувати міжнародний досвід управління вартістю та ситуацію на вітчизняному ринку.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Аналіз різних підходів до визначення понять «вартість», «вартісно-орієнтоване управління».

2.2 Основні етапи розвитку концепції вартісно-орієнтованого управління.

2.3 Показники щодо визначення вартості бізнесу.

2.4 Переваги, недоліки та проблеми концепції на кожному із етапів еволюції.

Тема 3 Правові аспекти оцінки вартості бізнесу

Заняття 3 (семінар)

Мета заняття:

1. Вивчити правові аспекти оцінки бізнесу, дослідити міжнародні стандарти оцінки, порівняти їх з національними.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Загальні засади правового регулювання оціночної діяльності в Україні. Закон України «Про оцінку майна, майнових цінностей та оціночну діяльність в Україні».

2.2 Національні стандарти оцінки.

2.3 Випадки обов'язкового проведення оцінки майна.

2.4 Професійна оціночна діяльність.

2.5 Форми здійснення оціночної діяльності.

2.6 Вимоги щодо осіб, що можуть займатися оціночною діяльністю.

2.7 Кваліфікаційне свідоцтво оцінювача.

2.8 Сертифікат суб'єкта оціночної діяльності.

Заняття 4 (семінар)

Мета заняття:

1. Вивчити етапи проведення оцінки бізнесу та об'єктів нерухомості відповідно до законодавства.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Послідовність проведення оцінки майна.

2.2 Процедура пошуку інформаційних джерел оцінки.

2.3 Відомості, необхідні для проведення оцінки.

2.4 Відповідальність за недостовірну чи необ'єктивну оцінку майна.

Тема 4 Методологічні підходи до оцінки вартості бізнесу. Витратний підхід

Заняття 5 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити методологічні підходи до оцінки вартості бізнесу та нерухомості, що пропонуються вітчизняною та міжнародною практикою, закріпити теоретичні знання на практиці шляхом вирішення задач щодо оцінки майна витратним підходом.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Методологічні підходи, що пропонуються міжнародною та вітчизняною практикою.

2.2 Загальна характеристика витратного (майнового) підходу.

2.3 Методи оцінки в межах витратного підходу. Метод скоригованої балансової вартості (або метод чистих активів).

2.4 Метод заміщення.

2.5 Метод розрахунку ліквідаційної вартості.

2.6 Види ліквідаційної вартості.

2.7 Послідовність робіт щодо розрахунку впорядкованої ліквідаційної вартості підприємства.

Завдання 1

Визначити залишкову відновлювальну вартість офісної будівлі, що мають наступні характеристики. Площа будівлі становить 2000 м², будинок збудований 12 років тому, очікуваний строк використання – 60 років. Із нормативної практики будівельних організацій відомо, що питомі витрати на будівництво такої ж будівля складаються 4000 грн/м².

Завдання 2

Визначити залишкову вартість заміщення для побудови лікарні, збудованої 20 років тому, використовуючи наступну інформацію:

- витрати на створення сучасного аналога такої ж за масштабом та профілем лікарні складають 25 000 тис. грн;
- в проект нової лікарні додатково включено оснащення її комплексом засобів оптоволоконного зв'язку, кошторисною вартістю 950 тис. грн;
- експертами встановлено, що загальна тривалість життєвого циклу оцінюваної лікарні становить 80 років.

Завдання 3

Визначити, використовуючи метод підрядника, вартість нерухомості, що включає земельну ділянку розміром в 2000 м² та будівлю складу в 3000 м³, що збудована 10 років тому. Під час розрахунків використовувати наступну інформацію:

- оцінка подібних земельних ділянок на ринку становить 800 грн/м²;
- сукупність позитивних та негативних факторів, що впливають на оцінку даної земельної ділянки, що дозволяє вважати, що її оцінка може бути збільшена на 10%;
- питомі витрати на будівництво нової подібної будівлі складають 2300 грн/м³;
- тривалість життєвого циклу будівлі становить 50 років.

Завдання 4

Визначити вартість об'єкту нерухомості, що складається з будівлі та земельної ділянки, на якій розташована будівля. Витрати на будівництво аналогу такої будівлі становлять 10 тис. грн/м², площа – 300 м². Площа земельної ділянки, на якій знаходиться будівля більше площі будинку на 20 м². Вартість 1 м² землі в даному районі складає 900 грн/м². Знос конструктивних елементів будинку визначається за таблицею:

Таблиця 1 – Інформація про знос елементів будинку

Конструктивні елементи будинку	Питома вага, %	Знос, %	Знос, тис. грн
Фундамент	5	5	?
Стіни й перегородки	28	6	?
Перекриття	17	8	?

Продовження таблиці 1

Покрівля	5	10	?
Підлога	7	2	?
Пройоми	10	2	?
Вікна	7	3	?
Інженерне обладнання	13	2	?
Інші роботи	8	4	?
Усього:	100	-	?

Завдання 5

Визначити вартість підприємства, якщо відомо, що його вартість за методом оцінки активів становить 10 млн. грн, а за методом капіталізації – 18 млн. грн.

Тема 5 Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу**Заняття 6, 7 (семінар)****Мета заняття:**

1. Вивчити особливості дохідного підходу до оцінки вартості бізнесу та нерухомості, методи, що використовуються в межах даного підходу.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Сутність дохідного підходу.

2.2 Принципи, що покладені в основу дохідного підходу.

2.3 Особливості застосування методу прямої капіталізації доходу.

2.4 Особливості застосування методу дисконтування грошових потоків.

Заняття 8, 9 (семінар)**Мета заняття:**

1. Закріпити теоретичні знання на практиці шляхом вирішення задач щодо оцінки майна дохідним підходом.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Методи визначення ставки капіталізації.

2.2 Методи визначення ставки дисконтування.

2.3 Етапи розрахунку вартості об'єкта за методом дисконтування грошових потоків.

2.4 Реверсія вартості об'єкта.

Завдання 6

Визначити капіталізовану вартість призначеного для оренди виробничо-технічного центру, площею 20 000 м², при річній орендній платі 800 грн за 1 м², середньорічній наповненості орендарями в 90 %, податкових платежах власника за землю під центром в 600 тис. грн за рік, витратах на утримання та охорону центра – 1200 тис. грн. Вважати, що показник дохідності подібного орендного бізнесу становить 12 %.

Завдання 7

За даними завдання 6 визначити, яким чином зміниться величина оцінки капіталізованої вартості виробничо-технічного центру, якщо орендна плата зменшиться в 1,5 рази.

Завдання 8

Визначити очікувану вартість призначеного для оренди 10-поверхової офісної будівлі-башти, площею 10 000 м² при річній орендній платі 600 грн за 1 м², податкових платежах за землю під будинком – 1000 грн за 1 м² за рік, експлуатаційних витратах – 2 млн. грн на рік. Вважати, що дохідність аналогічного бізнесу – 10 %.

Завдання 9

Власник А здає приміщення для магазину орендарю Б (орендна плата є чистим прибутком власника). Орендна плата фіксована та складає 25 000 грн за приміщення за рік. Орендар Б здає приміщення в суборенду. Площа приміщення: 15×6 м. Аналогічний, рядом розташований магазин, площею 16×5 м був нещодавно зданий в оренду за 32 000 грн за рік. Визначити очікуваний річний прибуток орендаря Б після здачі магазину в суборенду; визначити вартість бізнесу власника А та орендаря Б. Дохідність бізнесу – 10 %.

Завдання 10

Яку максимальну ціну можна очікувати за підприємство в теперішній час, якщо в його бізнес-плані зазначено, що через 4 роки (тривалість прогнозного періоду) грошовий потік підприємства вийде на рівень 1 000 000 грн. Починаючи з переходу від другого до третього року стабільний темп приросту – 3 %. Бізнес підприємства є довгостроковим. Рекомендована ставка дисконту – 25 %.

Завдання 11

Оцінити довгостроковий бізнес, якщо є інформація про його прогнозні грошові потоки: 278; 279; 282; 284; 290; 295; 302; 307; 307; 301; 268; 255; 245; 232; 214; 210. Ставка дисконтування – 144 % річних.

Завдання 12

Оцінити вартість магазину зі стабільним чистим операційним доходом 1,5 млн. грн за рік. Проте, в подальшому прогнозується зниження вартості об'єкта за рахунок зносу: через 20 років втрата вартості об'єкта буде складати 20 % його первісної ціни. Безризикова ставка складає 7%, премія за ризик вкладення в нерухомість – 2,5 %, премія за низьку ліквідність – 1,2 %, премія за інвестиційний менеджмент – 1 %. Норму повернення на капітал необхідно визначити за методом Ринга.

Завдання 13

Визначити вартість нежитлового приміщення, за яким спрогнозовані грошові потоки в тис. грн.: 1-й рік – 700; 2-й рік – 1100; 3-й рік – 1300; 4-й рік – 900. В кінці прогнозного періоду (через 4 роки) прогнозується продаж об'єкта нерухомості за 4500 тис. грн. Безризикова ставка складає 8 %, премія за ризик вкладення в нерухомість – 2,5 %, премія за низьку ліквідність – 1,5 %, премія за інвестиційний менеджмент – 1,5 %.

Завдання 14

Відомо, що валюта балансу підприємства на кінець звітнього року становить 700 тис. грн, власний капітал – 150 тис. грн. Вартість залучення позикового капіталу підприємства – 11,5 %. Прибуток підприємства за звітний період – 140 тис. грн. Ставка податку на прибуток – 18 %. Визначити ставку дисконтування, необхідну для визначення вартості підприємства.

Тема 6 Ринковий підхід до оцінки вартості бізнесу

Заняття 10, 11 (семінар)

Мета заняття:

1. Вивчити особливості ринкового підходу до оцінки вартості бізнесу та нерухомості, методи, що використовуються в межах даного підходу; закріпити теоретичні знання на практиці шляхом вирішення задач щодо оцінки майна ринковим підходом.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Сутність ринкового підходу.

2.2 Етапи застосування ринкового підходу.

2.3 Сфера застосування порівняльного підходу.

2.4 Методи оцінки в межах ринкового підходу.

2.5 Переваги та недоліки застосування ринкового підходу.

2.6 Інформаційна база для проведення оцінки ринковим підходом.

Завдання 15

Визначити вартість нежитлового приміщення, площею 200 м², яке знаходиться у центральному районі міста, якщо відома наступна інформація про продаж об'єктів-аналогів:

Таблиця 2 – Інформація про продаж об'єктів-аналогів

Об'єкт порівняння	Місце-розташування	Площа, м ²	Ц, тис. грн	Ц*, тис. грн	Поправка на місце розташування, в долях одиниці	Скоригована ціна, тис. грн
A1	Віддалене	150	340	?	?	?
A2	Середньо віддалене	200	420	?	?	?
A3	Центр	250	600	?	?	?

Визначаючи вартість приміщення, заповнити дані в таблиці, яких не вистачає. Поправка на місцезрештування розраховується виходячи з того, що різниці в цінах аналогічних об'єктів нерухомості за рахунок місцезрештування наступні: 15 % між рзештованими у віддалених районах і районах середньої віддаленості; 10 % між рзештованими в центрі міста і районами середньої віддаленості. Ціна аналога приймається за одиницю.

Завдання 16

Нещодавно продано підприємство аналог за ціною 300 млн. грн. Чистий прибуток аналога – 30 млн. грн. Визначити вартість підприємства за ринковим підходом.

Завдання 17

Розрахувати всі мультиплікатори «Ціна / Валовий прибуток», «Ціна / Прибуток», «Ціна / Чистий прибуток», «Ціна / Грошовий потік», якщо відомо: ринкова ціна одної акції = 50 грн, кількість акцій в обороті – 10 000 штук, грошова виручка від реалізації продукції – 200 000 грн, витрати на виробництво та реалізацію продукції (в т. ч. амортизаційні відрахування – 40 000 грн) – 120 000 грн. Виплати відсотків за кредит – 20 000 грн. Ставка податку на прибуток – 18 %.

Завдання 18

Виявлені ідентичні об'єкти нерухомості, які відрізняються за місцезнаходженням. Ціна об'єкта в центрі міста – 12 000 грн/м², ціна об'єкта у спальному районі міста – 8400 грн/м², ціна об'єкта поряд с промисловою зоною – 5600 грн/м². Визначте коефіцієнтні коригування на місце рзештування для різних оціночних ситуацій та заповніть таблицю.

Таблиця 3 – Коригування на місцезрештування

Об'єкт оцінки	Об'єкт-аналог		
	В центрі	У спальному районі	В промисловій зоні
В центрі			
У спальному районі			
В промисловій зоні			

Тема 7 Опціонний підхід до оцінки вартості бізнесу

Заняття 12 (семінар)

Мета заняття:

1. Вивчити особливості опціонного підходу до оцінки бізнесу.
2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі

за планом:

- 2.1 Сутність опціонного підходу до оцінки бізнесу.
- 2.2 Сфера застосування опціонного підходу.
- 2.3 Сутність поняття «реальний опціон».
- 2.4 Моделі оцінки в межах опціонного підходу.
- 2.5 Переваги та недоліки застосування опціонного підходу.
- 2.6 Класифікація та види реальних опціонів.
- 2.7 Відмінності реальних опціонів від фінансових.

Змістовий модуль 2 Оцінка вартості окремих видів активів підприємства

Тема 8 Оцінка вартості земельної ділянки

Заняття 13 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості оцінки земельної ділянки, ознайомитись із Земельним Кодексом України з метою оцінки майнових відносин на земельні ділянки.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

- 2.1 Призначення та функції оцінки землі.
- 2.2 Нормативна ціна та ринкова вартість.
- 2.3 Визначення базової вартості міських земель.
- 2.4 Основні методи експертної оцінки землі.

Завдання 19

Визначити максимально допустимі для забудовника витрати на придбання права оренди земельної ділянки під будівництво житлового будинку з наступними параметрами: площа будинку – 3000 м², питомі витрати на будівництво становлять 300 грн/м². Аналогічна будівля, але площею 2700 м² була продана на ринку житлових об'єктів за 1,35 млн. грн.

Завдання 20

Визначити вартість земельної ділянки, якщо відомо, що вільні ділянки в даній місцевості давно не продавались; ціна типового будинку з земельною ділянкою коливається від 200 до 300 тис. грн; вартість аналогічної за розмірами земельної ділянки в місцевості поблизу об'єкта оцінки становить 90 тис. грн; прямі витрати на будівництво типового будинку – 100 тис. грн; прибуток підприємця та непрямі витрати – 80 тис. грн.

Завдання 21

Вартість нерухомого майна підприємства складається із вартості земельної ділянки та вартості будівель у співвідношенні 1 : 3. Коефіцієнти капіталізації для землі та будівель дорівнюють 12 % та 16 % відповідно. Від використання нерухомості очікується щорічний чистий операційний дохід в розмірі 120 тис. грн. Оцінити вартість земельної ділянки.

Тема 9 Оцінка вартості об'єктів нерухомості

Заняття 14 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості оцінки об'єктів нерухомості, ознайомитись із їх характерними ознаками, дослідити ознаки, за якими класифікується нерухоме майно.

2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:

2.1 Поняття об'єктів нерухомості.

2.2 Характеристика основних об'єктів нерухомості.

2.3 Класифікація об'єктів нерухомості.

2.4 Основні методи оцінки об'єктів нерухомості.

Завдання 22

Оцінити вартість об'єкта нерухомості виробничого призначення. Відомо, що прямі витрати на будівництво будівлі-аналога – 900 грн за 1 м³. Непрямі витрати при будівництві будівлі – 7 % від прямих витрат. Прибуток підприємця для ринкових умов на дату оцінки – 18 %. Вартість права оренди земельної ділянки, на якій розташована будівля – 850 тис. грн. Оцінюваний обсяг будівлі – 2900 м³, а накопичений знос – 26 %.

Завдання 23

Оцінити вартість нежитлового приміщення, за яким спрогнозовані грошові потоки: 1-й рік – 700 тис. грн, 2-й рік – 1100 тис. грн, 3-й рік – 1300 тис. грн, 4-рік – 900 тис. грн. В кінці прогнозованого періоду (через 4 роки) прогнозується продаж об'єкта нерухомості за 4500 тис. грн. Безризикова ставка становить 8 %, премія за ризик вкладення в нерухомість – 2,5 %, премія за низьку ліквідність – 1,5 %, премія за інвестиційний менеджмент – 1,5 %.

Завдання 24

Визначити залишкову відновну вартість офісного приміщення, що має такі характеристики. Площа будівлі складає 2500 м²; будівля зведена і здана в експлуатацію 15 років тому. Нормативний термін функціонування будівель такого типу становить 75 років. У сучасних економічних умовах при будівництві об'єктів такого типу, витрати в розрахунку на 1 м² будівлі становлять 4200 гривень.

Завдання 25

Одноповерхова офісна будівля знаходиться у довгостроковій оренді. Площа будинку – 1000 м². Загальний строк експлуатації будинку – 50 років, збудовано – 10 років тому. Із порівняння з аналогічними будівлями, ставка оренди становить – 200 грн за м², показник дохідності орендного бізнесу – 20 %. Питомі витрати на будівництво подібного будинку – 750 грн за м². Визначити капіталізовану вартість будинку, та його залишкову відновлювальну вартість.

Завдання 26

Необхідно оцінити з використанням витратного підходу вартість двокімнатної квартири. Площа першої кімнати 20 м^2 , площа другої кімнати 15 м^2 , коридорна площа 9 м^2 , площа кухні 10 м^2 , балкона $4,5 \text{ м}^2$, санвузла $4,5 \text{ м}^2$. Висота приміщення $2,7 \text{ м}$. Відновлювальна вартість 1 м^3 квартири – 3500 грн за 1 м^3 . Визначте вартість квартири з урахуванням фізичного зносу будинку за показниками, що наведені нижче:

Таблиця 4 – Інформація про знос елементів будинку

Конструктивні елементи будинку	Питома вага, %	Знос, %	Знос, тис. грн
Фундамент	5	5	?
Стіни й перегородки	28	6	?
Перекриття	17	8	?
Покрівля	5	10	?
Підлога	7	2	?
Пройоми	10	2	?
Вікна	7	3	?
Інженерне обладнання	13	2	?
Інші роботи	8	4	?
Усього:	100	-	?

Тема 10 Оцінка вартості нематеріальних активів

Заняття 15 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості оцінки нематеріальних активів, ознайомитись із їх характерними ознаками.
2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:
  - 2.1 Характеристика нематеріальних активів та їх класифікація..
  - 2.2 Особливості оцінки нематеріальних активів, сфера її застосування.
  - 2.3 Основні методи оцінки нематеріальних активів.

Завдання 27

Визначити вартість винаходу як об'єкта промислової власності за ціною ліцензії, розрахованої за нормою прибутку. Як об'єкт розрахунку обраний винахід «Спосіб вирощування профільованих кристалів тугоплавких з'єднань й устрій для його здійснення, сапфірова трубка».

Завдання 28

Визначити вартість товарного знаку як об'єкта промислової власності по прибутку, якщо відомо: середньорічний обсяг виробництва продукції – 100 тис. од., прогнозований термін випуску продукції – 10 років. Ціна 1 штуки продукції – 20 тис. грн. Характер виробництва продукції – серійний. Коефіцієнт, що враховує характер виробництва продукції, захищеної товарним знаком, дорівнює 0,25. Норма прибутку – 15 %.

Тема 11 Оцінка вартості оборотних активів підприємства

Заняття 16 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості оцінки оборотних активів підприємства, ознайомитись із їх характерними ознаками.
2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:
  - 2.1 Сутність оборотних активів та їх класифікація.
  - 2.2 Особливості оцінки оборотних активів.
  - 2.3 Основні підходи до оцінки оборотних активів.

Завдання 29

Собівартість річного випуску товарної продукції підприємства становить 250 тис. грн. Тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – 30 днів. Коефіцієнт наростання витрат дорівнює 0,7. Розрахувати норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві.

Завдання 30

У звітному році оборотні кошти підприємства складають 1500 тис. грн. Питома вага матеріалів у загальній сумі оборотних коштів становить 30 %. В майбутньому році планується знизити витрати матеріалів на один виріб на 11 %. Визначити загальну суму оборотних коштів підприємства в майбутньому році з урахуванням змін обсягу коштів, вкладених у матеріали.

Завдання 31

Підприємство за декаду витрачає матеріальних ресурсів на суму 64 тис. грн. Вартість однієї тони матеріалів дорівнює 4 тис. грн. Інтервал планової поставки ресурсів – 8 днів. Розрахувати поточний запас матеріальних ресурсів.

Змістовий модуль 3 Методичні засади складання звіту про оцінку

Тема 12 Особливості складання звіту про оцінку бізнесу

Заняття 17 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості складання звіту про оцінку бізнесу, ознайомитись із основними етапами його складання.
2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:
  - 2.1 Основні етапи проведення оцінки бізнесу.
  - 2.2 Чинники, що впливають на вартість підприємства.
  - 2.3 Обов'язкові умови договору на проведення оцінки.
  - 2.4 Методи, що використовуються для оцінки бізнесу.
  - 2.5 Фінансовий аналіз діяльності підприємства.
  - 2.6 Процедура узгодження результатів оцінки.

Тема 13 Особливості складання звіту про оцінку майна

Заняття 18 (семінар)

Мета заняття:

1. Дослідити особливості складання звіту про оцінку майна, ознайомитись із основними етапами його складання.
2. Свої знання студенти виявляють шляхом виступу і дискусії на семінарі за планом:
  - 2.1 Особливості постановки завдання щодо оцінки майна.
  - 2.2 Опис процедури оцінки майна.
  - 2.3 Аналіз найкращого та найбільш вигідного способу використання майна.
  - 2.4 Методи, що використовуються для оцінки майна.
  - 2.5 Процедура узгодження результатів оцінки.

САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

ТЕМА 1 ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ЦІЛІ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Поняття оцінки бізнесу. Понятійний апарат оцінки бізнесу, об'єкти, суб'єкти, предмет оціночної діяльності.
2. Цілі оцінки бізнесу.
3. Чинники, що впливають на величину оціночної вартості бізнесу.
4. Принципи оцінки бізнесу, їх зміст та застосування в практичній діяльності оцінювача.

План практичного заняття

1. Понятійний апарат оцінки бізнесу.
2. Об'єкти, суб'єкти, предмет оціночної діяльності.
3. Оцінка бізнесу як один із напрямків оціночної діяльності.
4. Цілі оцінки бізнесу.

5. Чинники, що впливають на величину оціночної вартості бізнесу.
6. Принципи оцінки бізнесу, їх зміст та застосування в практичній діяльності оцінювача.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Дайте визначення понять оцінки бізнесу, об'єкта оцінки, суб'єкта оцінки, предмету оціночної діяльності.
2. Перелічіть цілі оцінки бізнесу.
3. Перелічіть чинники, що впливають на процес оцінки.
4. Перелічіть принципи оцінки бізнесу, їх групи. Дайте характеристику кожного з них.
5. Які властивості характерні для процесу оцінки бізнесу.
6. Коли виникає потреба у визначенні вартості майна.

Тематика рефератів

1. Сутність та поняття оцінки вартості бізнесу.
2. Особливості бізнесу як об'єкта оцінки.
3. Роль оцінки бізнесу в прийнятті управлінських рішень.
4. Ризики в оціночній діяльності.

ТЕМА 2 ЕВОЛЮЦІЯ ПАРАДИГМИ ВАРТОСТІ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ.

План лекції

1. Аналіз різних підходів до визначення понять «вартість», «вартісно-орієнтоване управління».
2. Основні етапи розвитку концепції вартісно-орієнтованого управління.
3. Показники щодо визначення вартості бізнесу.
4. Переваги, недоліки та проблеми концепції на кожному із етапів еволюції.

План практичного заняття

1. Підходи до визначення понять «вартість», «вартісно-орієнтоване управління».
2. Основні етапи розвитку концепції вартісно-орієнтованого управління.
3. Показники щодо визначення вартості бізнесу.
4. Переваги, недоліки та проблеми концепції на кожному із етапів еволюції.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Дайте визначення понять «вартість», «вартісно-орієнтоване управління».
2. Ким було введено поняття «вартісно-орієнтоване управління».
3. Хто поклав початок розвитку теорії «вартісно-орієнтоване управління».
4. Хто розпочав практичний етап розвитку теорії «вартісно-орієнтоване управління».
5. Охарактеризуйте Систему збалансованих показників.
6. Дайте характеристику поняттям доданої акціонерної вартості, економічної доданої вартості, грошової доданої вартості.
7. Які фактори впливають на вартість бізнесу за теорією Дамодарана.

Тематика рефератів

1. Теорія Раппорта А. щодо управління корпоративною вартістю підприємства.
2. Книга Мактагарда Д. «Імператив вартості» Основні положення теорії.
3. Вартісно-орієнтоване управління як підхід до управління, спрямований на максимізацію вартості (підхід Коупленда Т.).
4. Теорема Модільяні-Міллера: основні положення, припущення та показники.

ТЕМА 3 ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Загальні засади правового регулювання оціночної діяльності в Україні.
2. Професійна оціночна діяльність.
3. Етапи проведення оцінки бізнесу та об'єктів нерухомості відповідно до законодавства.

План практичного заняття

1. Правові основи оцінки бізнесу.
2. Стандарти вартості бізнесу відповідно до Міжнародних стандартів оцінки.
3. Національні стандарти оцінки в Україні.
4. Сертифікація та професійна підготовка оцінювачів в Україні.
5. Вимоги до змісту звіту про оцінку.
6. Етапи проведення оцінки бізнесу та об'єктів нерухомості відповідно до законодавства.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Що розуміють під професійною оціночною діяльністю.
2. Якими нормативно-правовими та методичними документами регулюється оціночна діяльність в Україні.
3. Коли виникає потреба у визначенні вартості майна.
4. Назвіть учасників процесу оцінювання.
5. Охарактеризуйте права та обов'язки оцінювачів.
6. Які документи необхідні для зайняття оціночною діяльністю.
7. Які етапи проведення оцінки існують.
8. Які обов'язкові пункти має містити звіт про оцінку.
9. Ким видається кваліфікаційне свідоцтво оцінювача.

Тематика рефератів

1. Зміст міжнародних стандартів оцінки.
2. Права та відповідальність суб'єктів оціночної діяльності.
3. Професійна підготовка оцінювачів.
4. Юридичні підстави здійснення оцінки майна.

ТЕМА 4 МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ. ВИТРАТНИЙ ПІДХІД.

План лекції

1. Загальна характеристика підходу.
2. Методики майнового підходу.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика підходу.
2. Метод відтворення.
3. Метод чистих активів.
4. Метод розрахунку ліквідаційної вартості.
5. Джерела інформації для проведення оцінки за витратним підходом.
6. Процедури коригування вихідних даних з метою підвищення достовірності результату оцінки.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. У чому полягає сутність витратного підходу.
2. Яка сфера застосування підходу.
3. Поясніть різницю між вартістю заміщення та вартістю відтворення.
4. Охарактеризуйте методи оцінки майна, що використовуються в межах витратного підходу.
5. Перелічіть етапи розрахунку впорядкованої ліквідаційної вартості.
6. Назвіть види ліквідаційної вартості.
7. В чому полягає швейцарський метод середньої оцінки.
8. Що є інформаційною базою для проведення оцінки витратним підходом.

Тематика рефератів

1. Особливості оцінки бізнесу витратним підходом.
2. Особливості оцінки об'єкта нерухомості витратним підходом.

ТЕМА 5 ДОХІДНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Загальна характеристика підходу.
2. Метод дисконтування грошових потоків.
3. Розрахунок ставки дисконтування.
4. Розрахунок величини вартості в постпрогнозний період.
5. Метод капіталізації доходів.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика підходу, переваги та недоліки, сфера застосування, етапи здійснення.
2. Розрахунок ставки капіталізації та ставки дисконтування, проблеми, що виникають при цьому.
3. Метод капіталізації доходів.
4. Метод дисконтування грошових потоків.
5. Метод кумулятивної побудови ставки дисконтування.
6. Ризик в оціночній діяльності, його види та заходи щодо врахування під час оцінки.

7. Поняття прогнозного та післяпрогнозного періоду діяльності підприємства.
8. Визначення вартості підприємства дохідним підходом.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. У чому полягає сутність дохідного підходу.
2. Які принципи покладено в основу дохідного підходу.
3. У чому полягають особливості застосування методу прямої капіталізації доходу.
4. У чому полягають особливості застосування методу дисконтування грошових потоків.
5. Охарактеризуйте методи визначення ставки капіталізації.
6. Охарактеризуйте методи визначення ставки дисконтування.
7. Які етапи розрахунку вартості об'єкта за методом дисконтування грошових потоків.
8. Що таке вартість реверсії.
9. Як розраховується вартість реверсії.

Тематика рефератів

1. Дисконтування грошового потоку як інструмент для визначення інвестиційної вартості бізнес-лінії.
2. Особливості оцінки бізнесу витратним підходом.
3. Особливості оцінки об'єкта нерухомості витратним підходом.

ТЕМА 6 РИНКОВИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Загальна характеристика підходу.
2. Методи оцінки вартості в межах ринкового підходу.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика підходу, переваги та недоліки, сфера застосування.
2. Відбір підприємств-аналогів.
3. Метод ринку капіталу.
4. Метод продаж.
5. Метод розрахунку мультиплікаторів.

6. Метод галузевих коефіцієнтів.
7. Інформаційна база для проведення процедури оцінки.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. У чому полягає сутність порівняльного підходу.
2. Які основні етапи застосування порівняльного підходу.
3. Яка сфера застосування підходу.
4. Охарактеризуйте методи оцінки майна, що використовуються в межах ринкового підходу.
5. Що є інформаційною базою для проведення оцінки ринковим підходом.
6. Які відмінності слід враховувати при коригуванні цін продажу об'єктів-аналогів.
7. Назвіть переваги порівняльного підходу.
8. Перелічіть недоліки застосування порівняльного підходу.

Тематика рефератів

1. Особливості оцінки бізнесу ринковим підходом.
2. Особливості оцінки об'єкта нерухомості ринковим підходом.

ТЕМА 7 ОПЦІОННИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Загальна характеристика підходу.
2. Реальні опціони як інструмент прийняття інвестиційних рішень: поняття та класифікація.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика підходу, переваги та недоліки, сфера застосування.
2. Визначення поняття «реальний опціон».
3. Відмінні риси фінансового та реального опціону.
4. Методи визначення вартості реальних опціонів.
5. Обмеження та перспективи використання методу в Україні.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. У чому полягає сутність опціонного підходу.
2. Яка сфера застосування підходу.

3. Охарактеризуйте моделі оцінки реальних опціонів.
4. Назвіть переваги опціонного підходу.
5. Перелічіть недоліки застосування опціонного підходу.
6. Назвіть ознаки класифікації реальних опціонів.
7. Перелічіть види реальних опціонів залежно від різних ознак.
8. Назвіть відмінності між реальними та фінансовими опціонами.

Тематика рефератів

1. Реальні опціони в оцінці нерухомості.
2. Порівняльний аналіз методів моделювання вартості реальних опціонів.
3. Опціонний підхід Дамодарана А. до оцінки вартості бізнесу.

ТЕМА 8 ОЦІНКА ВАРТОСТІ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ.

План лекції

1. Призначення та функції оцінки землі.
2. Нормативна ціна та ринкова вартість.
3. Основні методи експертної оцінки землі.

План практичного заняття

1. Призначення та функції оцінки землі.
2. Нормативна оцінка та ринкова вартість.
3. Метод техніки залишку для землі.
4. Метод середньозваженого коефіцієнту капіталізації.
5. Метод порівняння продаж.
6. Метод капіталізації.
7. Метод розбиття земельної ділянки під час визначення вартості.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Назвіть види земельних податків.
2. Які форми власності на землю існують в Україні.
3. Як реалізується під час оцінки принцип найкращого та найбільш ефективного використання землі.
4. У чому суть залишкового підходу під час оцінки землі.

Тематика рефератів

1. Вимоги до звіту про експертну грошову оцінку земельної ділянки.
2. Особливості землі як об'єкта оцінки.

ТЕМА 9 ОЦІНКА ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ.

План лекції

1. Сутність категорії «нерухомість».
2. Характеристика основних об'єктів нерухомості.
3. Методи оцінки об'єктів нерухомості.

План практичного заняття

1. Сутність категорії «нерухомість».
2. Характеристика основних об'єктів нерухомості.
3. Метод порівняльної одиниці.
4. Метод поелементного розрахунку.
5. Індексний спосіб оцінки.
6. Визначення зносу будинків та споруд.
7. Метод строку корисного використання.
8. Метод розбиття на види зносу.
9. Джерела інформації про витрати.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Як законодавство України визначає нерухоме майно.
2. Які основні об'єкти нерухомості.
3. Перелічіть основні методи оцінки нерухомості. Дайте характеристику кожного з них.
4. Як класифікується нерухоме майно.

Тематика рефератів

1. Поняття нерухомості. Класифікація об'єктів нерухомості.
2. Характеристика основних параметрів об'єктів нерухомості при проведенні операцій їх вартісної оцінки.
3. Особливості оцінки житлової нерухомості.

4. Особливості оцінки промислової нерухомості.
5. Особливості оцінки складської нерухомості.
6. Підходи до оцінки вартості нерухомості: порівняльна характеристика.
7. Особливості розрахунку зносу під час оцінки нерухомості.

ТЕМА 10 ОЦІНКА ВАРТОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ.

План лекції

1. Характеристика нематеріальних активів.
2. Особливості оцінки нематеріальних активів, сфера її застосування.
3. Методи оцінки нематеріальних активів.

План практичного заняття

1. Загальна характеристика та класифікація нематеріальних активів підприємства.
2. Методи оцінки нематеріальних активів.
3. Визначення вартості товарного знаку як об'єкта власності.
4. Особливості оцінки нематеріальних активів та сфера її застосування.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Перерахуйте основні класифікаційні групи нематеріальних активів.
2. Що таке гудвіл? Назвіть методи його оцінки.
3. Які особливості використання витратного методу під час оцінки нематеріальних активів.
4. Охарактеризуйте сутність дохідного підходу під час оцінки винаходу.
5. Які методичні підходи використовуються для оцінки роялті.

Тематика рефератів

1. Особливості оцінки об'єктів у нематеріальній формі.
2. Інтелектуальна власність як особливий об'єкт оцінки.
3. Оцінка вартості ліцензій: основні підходи.

ТЕМА 11 ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ПІД ЧАС БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА.

План лекції

1. Етапи здійснення ліквідаційних процедур при банкрутстві.
2. Принципи й методи оцінки ліквідаційної вартості.
3. Особливості оцінки вартості цілого майнового комплексу в умовах банкрутства підприємства.

План практичного заняття

1. Етапи здійснення ліквідаційних процедур.
2. Принципи й методи оцінки ліквідаційної вартості.
3. Особливості оцінки вартості бізнесу в умовах банкрутства.
4. Особливості оцінки майна під час приватизації.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Що таке «чиста грошова сума» під час визначення ліквідаційної вартості.
2. Як впливає дебіторська та кредиторська заборгованість на вартість цілісного майнового комплексу.
3. Які різновиди ліквідаційної вартості розраховуються під час банкрутства підприємства.
4. Які методи оцінки ліквідаційної вартості підприємства застосовуються.
5. Перелічіть принципи оцінки ліквідаційної вартості.
6. В яких випадках проводиться оцінка ліквідаційної вартості компанії.

Тематика рефератів

1. Особливості експертної оцінки під час банкрутства підприємства.
2. Роль оцінки під час проведення процедури банкрутства.

ТЕМА 12 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ОЦІНКУ БІЗНЕСУ.

План лекції

1. Етапи проведення процедури оцінки бізнесу.
2. Структура звіту про оцінку бізнесу.

План практичного заняття

1. Порядок написання характеристики підприємства.
2. Визначення позитивних та негативних чинників, що впливають на вартість підприємства.
3. Фінансовий аналіз діяльності.
4. Розрахунок вартості бізнесу за різними методичними підходами.
5. Складання висновку у звіті про оцінку бізнесу.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Перелічіть основні етапи проведення оцінки бізнесу.
2. Назвіть основні припущення, що можуть міститися у звіті про оцінку.
3. Назвіть обов'язкові умови договору на проведення оцінки.
4. Які методи використовуються для оцінки бізнесу.
5. В чому полягає процедура узгодження результатів оцінки.

ТЕМА 13 ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ОЦІНКУ МАЙНА.

План лекції

1. Загальні вимоги до проведення незалежної оцінки майна.
2. Структура звіту про оцінку майна.

План практичного заняття

1. Постанова завдання щодо оцінки майна.
2. Опис процедури оцінки майна.
3. Аналіз найкращого та найбільш вигідного способу використання майна.
4. Вибір підходу щодо оцінки.
5. Узгодження отриманих результатів.

Контрольні питання для самостійної роботи

1. Перелічіть основні етапи проведення оцінки майна.
2. Назвіть обов'язкові умови договору на проведення оцінки.
3. Які методи використовуються для оцінки майна.
4. В чому полягає процедура узгодження результатів оцінки.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
2. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 року № 2658-14 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 47. – Ст. 251.
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992р. №2343-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – Ст. 440.
4. Методика оцінки вартості майна під час приватизації від 22. 07. 1998 №1114. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46. – Ст. 231.
5. Методика оцінки майна від 10 грудня 2003 р. № 1891 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 151.
6. Національний стандарт № 1. Загальні засади оцінки майна і майнових прав [Чинний від 10 – 09 – 2003]. – Київ – №1440.
7. Національний стандарт № 2. Оцінка нерухомого майна [Чинний від 28 – 10 – 2004]. – Київ – №1442.
8. Національний стандарт № 3. Оцінка цілісних майнових комплексів [Чинний від 29 – 11 – 2006]. – Київ – №1655.
9. Національний стандарт № 4. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності [Чинний від 03 – 10 – 2007]. – Київ – № 1185.
10. Круш П. В. Оцінка бізнесу: [Навч. посіб.] / П. В. Круш, С. В. Полищук. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 264 с.
11. Кучеренко В. Р. Оцінка бізнесу та нерухомості: [Навч. посіб.] / В. Р. Кучеренко, Я. П. Квач, Н. В. Сментина. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 200 с.
12. Ринок нерухомості: навч. посібник / [Асаул А.М. та ін.]; за ред. В.І. Павлов, І. І. Пилипенко, Н. В. Павліха. – Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 387 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки
до проведення практичних занять
та самостійного вивчення дисципліни

**«ОЦІНКА БІЗНЕСУ ТА
ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ»**

*(для студентів 3 і 5 курсів напрямку підготовки 6.030509 – Облік і аудит
денної та заочної форм навчання)*

Укладач **ЗУБЕНКО** Анна Володимирівна

Відповідальний за випуск *Г. І. Кизилов*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір і верстання *А. В. Зубенко*

План 2016, поз. 315М

Підп. до друку 29.02.2016

Формат 60×84/16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 1,0

Зам. №

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.